

Ugyanez a született művészkedély volt szegény *Kovács József*, de a hadálraitéltek stigmája is ott égett minden munkáján, valami fanyar, őszi levélillat alakjában. Ő később volt magával és a világgal, mert gyorsabban kellett látnia az ut végét. Harmadikul melléjük *Szenczei László* fegyelmezett iráskészsége csatlakozik, árnyalati megkülönböztetésekre beállított tollal. Mi Szenczeiben az új nemzedék hivatott esztétikusát véltük felfedezni. Szépirodalmi jellegű írásai egyelőre töredékként hatnak, előkészületnek valami nagyobbszabású, szélesebb felépítésű műhöz, melynek kiteljesítésére talán ideje, talán körülményei nem adtak még elegendő alkalmat. *Nagy István* több annál, amit a gyűjteményben közölt novellájában mutat, bár ez is figyelemreméltó írás. Az ő helyében nem adnók fel a színpad ostromát, még akkor sem, ha most az idők nem kedveznek mondánivalói számára. *Vásárhelyi Z. Emil* drámarészlete elrajzolt Krisztusdrámát sejtet, sok bibliával és kevés egyéni mondanivalóval. Viszont formában talán ő van mind között legjobban tisztában önmagával. Stílus-készsége fejlett, mondatfűzése természetes, nyelve színes és erőteljes, *Wass Albert* novellája alatta marad sikerült regényének, a *Farkasveremnek*, bár érezni rajta, hogy a kettőt ugyanazon a mezőségi osztovatán szőtték. *Bözödi György* a jó témát terjengősen oldja meg, aprólékos és részletező ott, ahol összemarkoltan sikoltani kellene. A dráma drámai levegőt kíván, a felépítés gazdaságossága még fejletlen ebben a fiatal íróban.

Az anthológia költői közül a simán és hatásosan verselő *Dsida Jenő* régi ismerősünk. Csodagyermeknek indult és virtuóz lett belőle, aki mindent tud, mert a formák a kisujjában vannak. Várjuk a férfi Dsida találkozását önmagával. *I. Szemlér Ferenc* tehetségének sok hatást kell levetkőznie és sokat feladnia a külső siker erőszakolásából a belső elmélyülés javára. *Kiss Jenő* megállott. Fáj leirnünk erről a szép reményekre jogosító fiatal költőről, — de talán hasznára válik — azt a benyomásunkat, hogy egy helyben topog. *Flórián Tibor*t jobban képviselik azok a versei — apró hangulatképek többnyire — melyeket nem vett fel az anthológiába, többre becsülvén önmagában a világnézet-lirikust. Ennek azonban száraz, nem eléggé költői. *Varró Dezsőtől* viszont szivesebben olvastunk volna egynél több verset is. Igazi lírikus tehetség, Szabédiéhez hasonló művészi érzékenységgel. Sokszor meglepően gyöngéd és finom, s ez a verse csak részleteiben csillantatja meg költői erényeit.

A szerkesztők felvették a Budapesten élő *Jékely Zoltán* verseit és *Kolozsvári G. Emil* novelláját is a gyűjteménybe. Ezeket nem tartjuk már idevalóknak s közéjükvalóknak. *Kovács Györgyöt*, *Kovács-Katona Jenőt* azonban nélkülözzük. E kettővel teljesebb és idevalóbb nemzedéki arcot mutattak volna, mint az elszármazottakkal. (*Szentimrei Jenő*)

Cs. SZABÓ LASZLÓ: LEVELEK A SZAMÜZETÉSBŐL. (Franklin Társulat kiadása.) Nehéz volna meghatározni ezeknek az írásoknak a műfaját. A német *Arndt* irt egykor Sorsokról és Tájakról — embercsoportok történelmi korszakairól s az örök keretről, melyben lejátszódnak, s e portrékat Klages egyik művében ma is úgy idézi, mint a karakterológia első példáját. Cs. Szabó sem epikus vagy lírikus, nem is tudós, hanem valahogy a kettő együtt: *portréíró*, aki emberekről és történelmi-geográfiai helyzetükről rajzol finoman cizellált képeket.

S e képek rendszerint parányi ecsetvonásokból tevődnek össze, túszúrásokból szinte — de még sokszor hiányzik belőlük a *Segantini-vázis: az egység illúziója*. A nagy olasz festőnek is az a sajátja, hogy nem ecsetvonásokkal test, hanem pontokkal és négy lépésre a vásznától

mégis úgy szánt a Szántóvetője a Neue Pinaakóthek falán, hogy alpesi fény és szabad mezők illata árad az egész teremben... Mindenesetre, van a sorozatban egy-két *egységesen* szép portré: a *Pestről* vagy *Eger-ről* írott például (bár úgy emlékszünk, hogy ez az utóbbi, eredeti, az „Apolló“-ban megjelent formájában még szebb volt, mert merészebb). A „pesti ember“ karakterológiája oly kitűnő, hogy ideiktatjuk: „Fehér asztal, színház, kávéház, jó ruha a pesti ember apró kísértései, miattuk költ mindig egy-kicsit erején felül. Ha én úgy élhetnék, ahogy élek! — sóhajt a maga kárán is mulatva. Gunyos és öngunyoló, ezt a két-élű döfést a zsidóktól tanulta. Valószínűleg az is zsidó hatás, hogy megszivesebben önön eszén is tuljárna, annyira röstelli a hiszékenységet. Inkább tíz igazságban, száz szentségben kétkedik, semhogy tizenegyedszer vagy százegyedszer felültessék. Elviselhetetlenül hiu az eszére, egy londoni, párizsi vagy newyorki ember naijv vidéki plébános a kiábrándult és benfentes pestihez képest. Amivel különben nincs mit dicsekedni. A lélek vegyelemzői tudják s ha jól emlékszem, Stendhal is ír róla, hogy a cinikus ember könnyebben ellágyul, mint a mélyérzésű. Szenvedély és érzelmesség elképzelhetetlen együtt, spleen és érzelmesség annál inkább. A pestiek ilyen áldott rossz emberek. Marakodnak, de boldogtalanok egymás nélkül...”

Ilyen egyszerűbb ecsetkezelésű részek a könyv legjobb helyei. Amivel a negatívum is megvan mondva: kevesebb adat sokszor több lett volna...

Nem, mintha nekünk nem lenne nagyon is szimpatikus ez a *minden irizmus mellett is erős és aktív hajlím a pozitivitásra*. Cs. Szabót épp az teszi a fiatalabb író-nemzedék egyik legkiválóbb képviselőjévé, hogy igen művelt, a szó szoros értelmében európai látókörű. S ebben a látókörben széles helyet foglal el a művészettörténeti műveltség, ami viszonylag (nemcsak nálunk) elég ritka. De ez a hideg és nyugodt — s tán csak legmélyében szenvedélyes ember valahogy még mértéken tul szereti a magamutogatást. A leegyszerűsülés nagy stilusa hiányzik még a soraiából. Reméljük: eléri ezt a nivót is. S ekkor majd több lesz benne a vállalás, a *non-konformizmus*. Ezt írja ma még a könyv egyik helyén: „A halottak szelleme éltet, mint minden öreg népet. Halottak népe vagyunk, ahogy Barres a franciákról mondta s amíg emlékezünk rájuk, nem halnak meg egészen.“ A kiérett Cs. Szabó, reméljük ezt is, majd inkább és határozottabban a jövő felé fogja függeszteni a tekintetét: az Élők, a Megmaradottak és a Célok felé. Mert Julien Benda idézett vádja kötelesség-állítás is: a jövő nem „lesz“, a jövőt a megpróbált jelen hívó látói-írói, — mondaná Cs. Szabó egyszerűen és jogos önérzettel — alkotják. (*Hort Dezső*)

KÉT FIATAL KÖLTŐ.* Szabados András szenttelenül borongó s e tekintetben végig egyenletes lirája apja emléke s egy beteljesülésében is boros szerelem köré fonódik a kis kötet negyvenegynéhány oldalán. Feltétlenül tehetséges ember kellő műgonddal és mérséklettel megírt szabadversei ezek. A szinte céltudatosan bonyolult mondatszerkesztés azonban, melyet a forma egyáltalán nem indokol, bizonyos mértékben elszűrkíti a határozott erőt. Az olvasó ilyenformán inkább érzi, mint érti ezeket a verseket, melyek kényszerítik, hogy újra meg újra olvassa el őket. Különös képekre sincs szükség ilyenformán, a kifejezés egyetlen

* Szabados András: *Növekvő árnyak*, Bibliotéka 1937, — Vándor Lajos: *Csoportkép*. Cserépfalvi 1938.